

VASILIJ KANDINSKI:

CRNI LUK

Figurativno I NEFIGURATIVNO

(Nedavno je francuski list »Art« (Umetnost) na inicijativu Andre Parinoa organizovao diskusiju o figurativnom i nefigurativnom slikarstvu na kojoj su učestvovali poznati umetnici: Andre Lot, Ožam, Lersi, Matie, Šarl Estien i Žak Loran. Diskusija je bila snimljena na magnetofonsku traku i kasnije objavljena. Donosimo neke izvode iz nje.)

PARINO: „Svet umetnosti i publika koja u tome učestvuje — danas su podeljeni u grupe koje se karakterišu gróssio modo, na figurativne i nefigurativne slikare, i ova dva štava su malo pomalo postala borbeno sa svojim braniocima.“

Pre nego što dam reč »borcima«, zamolio bih Andre Lota, koji je dobrim delom duhovni otac i jednog i drugog pravca, da nam kaže kako on objašnjava ovu situaciju.«

LOT: Zaista ja nisam borac; vi se obraćate čoveku koji ne zasluđuje tu titulu. Ja sam samo udaljeni posmatrač onoga što se dešava. Pošto retko izlazim, ja znam samo nejasno da ima slikara koji su se zakleli da ništa ne slikaju i drugih koji su rešeni da slikaju. Ali ja mislim da ekstremisti i jednog i drugog pravca nemaju pravo, jer oni koji misle suviše na objekat i hoće da ga na platnu daju onakvim kakav jeste, to je samo igrarija, a oni koji se posvećuju verovanju da ne slikaju, postaju i suviše metodični programisti potsvesti u koju hoće da silaze svaki dan, a to mi ipak izgleda čudno.

PARINO: Šta je onda za vas slikarstvo?

LOT: To je prosto: slikarstvo je apstrakcija, kao što sam uvek ponavljao svojim učenicima, što me u očima mnogih čini odgovornim za zloupotrebu estetika o kojima baš govorimo. Slikarstvo je providna apstrakcija; to je irealnost kroz koju se ispoljava i izvesna doza stvarnosti, i što je više ta doza reducirana, više izbija na svetlost umetnikov genije...

PARINO: Reč ima sada jedan „ekstremista“. Šta je za vas, Matie, slikarstvo?

MATIE: To je način izraza, ali koji nema potrebe za potporom stvarnosti. Uostalom, uzimanjući čak i izraze. G. Lota, izgleda mi ukoliko je učešće figuracije reducirano na svoj maksimum ima još uvek mnogo šansa za umetnički genije, kao što ste vi baš kazali...

LOT: Silazak u potsvest je samo izgovor. No, slikaru koji je dovoljan samom sebi, mislim da nedostaje plemenitost...

VIŠE OBJEKTIVNOSTI, MANJE NEPOMIRLJIVOSTI

OŽAM: Moj položaj je jasan. Najpre, ja nisam onaj koji bi sasvim pogojeo apstraktnu umetnost. Ja mislim da znam zašto se stvara apstraktno slikarstvo, ali mislim da se ne može apsolutno reći da se savremeni problemi postavljaju samo u okviru apstraktnog slikarstva. To je nedostatak objektivnosti što mi sasvim izgleda fantastično...

Reći danas da postoje samo problemi apstraktno umetnosti, to znači reći jednu neistinu; to znači zanemartiti čitavu jednu struju mladih slikara koji još uvek neguju figurativno slikarstvo.

Ja pouzdano znam koji se dokazi mogu navesti za odbranu apstraktnog slikarstva... jer ja dobro znam da u jednoj epohi u kojoj je svako zauzet radom i gde je sve u znaku apstrakcije gde su korisne umetnosti postale skoro umetnosti vrlo kratke, ja razumem vrlo dobro analogiju koja može postojati sada između slikarstva i korisnih umetnosti? Sasvim je normalno da se to danas dešava, jer mi prisustvujuemo već duže vremena jednoj velikoj degradaciji slika...

Uostalom, ono što ja zameram apstraktnoj umetnosti, to nije što je ona apstraktna umetnost, jer mi to izgleda potrebno i jasno, to je tendencija i duh grupe koja se manifestuje kroz apstraktnu umetnost. I izvesno je da je svako za redukciju slikara na signaturu, što je uostalom vrhunac današnje apstraktno umetnosti, pošto je apstraktna umetnost imala svoju polaznu tačku, hteo to Lot ili ne, korišćenje stvari koje je ona naučila i koje su bile samo kvintesencija umetnosti.

... Pošto mi izgleda da postoji momenat krajnje aktivnosti u svim civilizacijama; postoji momenat apsolutne aktivnosti, maksimalne, onaj momenat kada se prelazi od realnog ka irealnom, kada se napušta realno da bi se išlo u opstaraktno. To je bio slučaj i u crnačkoj maski, kao i u freskama Pjera dela Francška. To je neka vrsta simbioze vrlo aktivne između prirodnih sila, koje dolaze spolja i unutrašnje želje da se sublimiraju stvari... I ono što ja zameram apstraktnoj umetnosti, uopšte, to je između ostalog to što je preslala da bude element razdora i nerada, a to je ono što me odvaja od slikara realista zvanih socijalista. Ali plašim se da apstraktni umetnici...

PARINO: Koje su, po vašem mišljenju, Šarl Estien, sadašnje pozicije?

ESTIEN: Ja mislim da ne postoji ni pokret apstraktnih, ni figurativnih, bar ne tako strogo uzeto; ja tako apsolutno ne mislim. Matie je rekao potpuno tačno da je rasprava prevaziđena, jer se tačno zna sada, kao što kaže Lot, slikarstvo je apstraktno od rođenja; to se zna; i zatim, radi se o tome da se pronadje ili prenese razoren objekat nekim drugim objektom ili prva slika drugom. Ali ja ne stizem da vidim sasvim tačno kolika je suprotnost između apstraktno armije i figurativne čete.

LOT: Dozvolite... Da jedno platno bude apstraktno ili figurativno, to nije važno; ceni se po svom kvalitetu; platno je dobro ili loše, a malo se radi o tome da li dolazi iz potsvesne dubine ili iz nekog ugla ulice. No ono što je porazno, ponavljam, to je ta netrpeljivost apstrakcije, što čini da vlada jedan istinit teror u umetnočkom svetu.

PARINO: Ako sam dobro razumeo, vi prebacujete nekim apstraktnim slikarima zbog netolerencije.

LOT: Tačno...

SVAKA UMETNOST JE JEDNA FIGURACIJA

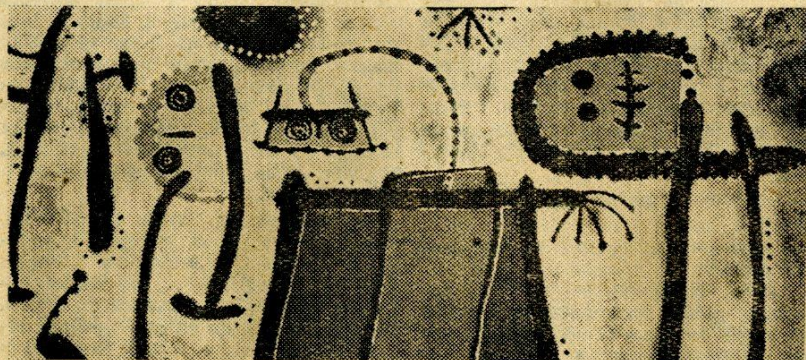
LOT: Postoji hiljadu načina da se bude figurativan...

OŽAM: Ja sam istog mišljenja.

LOT: Ja hoću da branim apstraktnu umetnost, jer je to poezija. Dakle, postoji poezija načina a to je ono što je izvrsno u apstraktnoj umetnosti, to je nepresušna invencija prosedea od kojih su mnogi izvesni svojim novinama, svojom bizarnošću i ne znam još kojom ljupkošću.

EVOLUCIJA JE JEDNA SPIRALA

LOT: ... Treba znati da je evolucija umetnosti ista kao i hod napred, orijentisana u suprotnom smislu od onog što je već učinjeno. Jer mi znamo vrlo dobro još od Getea da se evolucija vrši u obliku spirale. Ona sadrži u sebi ovu spiralu...

Huan Miro

SLIKA NA PLATNU

(Nastavak sa 1. str.)

vezanost Sterijinog smehotvorstva i tragičnog osećanja života mnogo je veća i produbljenija nego što se to do sad zaključivalo. Ako je Kirkegor za sebe napisao: „Smešao sam komično i tragično. Vi mi se smejete, ja grcam“, Sterija je mogao da tome doda za sebe parodistički, da je to mesto njega učinio život. Bez njegovog učešća.

Tragičnost njegovog života skoro je potresna, ne samo po onoj životnoj teškobi, koja neminovno dolazi od drugih, po onome što su baš ti drugi, taj pakao, pa sve jedno koliko to oni bili svesno ili nehoteno, već i po onom čisto sudbinskom, što sobom i u sebi nosi svaki čovek kao mikrokozam. Sterijina agonija, a to je ono: borba života i smrti, borba pri kojoj je jasno koja će strana odneti najzad pobeđu — počinje već samim njegovim rođenjem. Telesna slabost i bolesti, povlače se kao stalni lajtmotiv kroz sve izjave o samome sebi, kroz sva njegova dela, intimno zadiru u njegovo stvaranje uslovljujući i mnoge njihove komponente. Sve jedno je, da li se na sve ove slabosti on žali parodistički ili setnim humorom (tegotu jadicovke naslućujemo tek sasvim pri kraju života). Sve te slabosti on uspešno nadvladava samo i jedino koncentrisanim naporima, smehotvorstvom isto tako. I radom do samozaborava.

A uporedo sa tom unutrašnjom, sudbinskom uslovljenošću, Sterijin život potresaju tragični udari i nepreboli, koje je odista teško izdvojiti iz konteksta ovog tragičnog osećanja života. Ono što se uobičajeno zove: udarac sudbine, a što uvek ima dva izvora, dve sile podjednako nemišljive i nepoznate: ljudi i udesi, na njega deluju podjednako kao teške traume.

To su, možemo ih nabrojati — mi-

LORAN: To je zaista spirala, to nije prava linija koja ide ka apsolutnom.

MATIE: Da li može jedan slikar iz 1956 godine slikati kao da nije bilo ni impresionizma, ni kubizma?

LORAN: Ako jedan naročiti duh dodje, on slika onako kako nadje za shodno i kako mu to talenat nalaže.

OZAM: Izgleda mi da smo sada u srcu problema jer svojstveno je geniju da bude neočekivan. Ako se očekuje, ako sledi jednu evoluciju, to je onda vrlo prosto, on je konformist. Ali ako nadje neku drugu formu, onda nije konformist, on stvara vrednu umetnost... (Preveo: M. ŠJAKOVIĆ)

ZAPOČELI SMO NA KRAJU

Iskipelo je vrenje sna na otkucajima tvoga života.
Verovali smo.
Ma i na kraju zauvek smo se zagrlili.
Jednom. Prvi put.
Sve je bilo kao kad kuršum proleti.

STANOVNIK

Pleo si mrežu kao nit pauka.
Uselio si se u mene.
Svezao si moje srce jer si otac naše dece.

TESTAMENT

Kad nam meso istruli i zamirise na memlu
Srešćemo se.
Nastaće dani mirisa polja i topola i proleća.
Sa vama ćemo slušati sirene zova.

MOZDA

Sapat: Piše.
Klimnuše glavom.
A ja: samo sam zagrcnula zubor života.

Možda.
Odronilo se.
Olovo. Tuč. Jubileji.
Da ćutim bubnjarače mi dah.
Zato kažem: treba govoriti. Sokove čuditi.

Ponovi: ona piše.
Možda sam napisala.

Marija ČALENIC-Šoti

DEVOJKA KOJA SE VARA

Na vrhovima mojih koraka
šušti magla
kao krik srebrnog fazana
kao crveni korov u proleće
(daleko od sećanja ovo je sad)
posle noćnog susreta
Mala moja sijalice
žuta poput lotosovog cveta
ljuljaš se na istočnom vetru
između zmijskih masnih grana
što se tu topiš.
Jer trouglovi belog zuje ziskasto
kroz šiblje mladih lipa.

Ja više nisam sanjiv!
žao mi je; dovoljan sam sam sebi
Devojko iz toplog događaja
usne mržnje od beskrvnih latica
ja ne umirem i to nisam rekao
volim da tiho govorim, ne umirem za tebe.
I noći su te opile
Iako donosiš kruškinog cveća
ja požudno grizem mleko magli
krvavim usnama.
Opameći se dok nisi prezrena
Ja ti ne lažem!

Sid, 1955.

Milorad ŠARAO